

Filme precum “Melancholia”, regizat de Lars von Trier, vin ca o confirmare suplimentara a tezei lui Eric Voegelin, potrivit careia modernitatea consfinteste triumful gnosticismului. Cel mai probabil, regizorul danez nu are vreo cunoastere amanuntita sau in linii mari a ereziei, dar acest lucru nu prezinta vreo relevanta, cata vreme interpretam gnosticismul ca o rescriere radicala a traditiei crestin-clasice. In acest sens, toata modernitatea, inclusiv nihilismul ilustrat cinematografic de von Trier, capata trasaturi anticosmice si dualiste.

Filmul pune in evidenta, direct si indirect, antropologia, morala si eshatologia specific gnostice. Personajul principal, interpretat de Kirsten Dunst, nu e doar un tip psihologic nevrotic, melancolic, bolnav sufleteste. E mult mai mult, e o revoltata din cea mai “sanatoasa” traditie romantica, ce arunca la gunoi toate conventiile mai mult sau mai putin artificiale ale societatii, o “creativa” din industria publicitatii. Si, ca atare, nu face nicio distinctie intre regulile de desfasurare ale unui eveniment si regulile morale mai tari. Drept urmare, in noaptea nuntii se culca cu unul dintre invitati, practic un necunoscut, ca un act in aparenta pur gratuit, si face aproape tot ce-i sta in putinta pentru a face un fiasco din nunta sa.

Cheia intelegerii filmului si a regizorului, desi nu in directia dorita de autor si admiratorii sai,

consta în concluzia "The earth is evil. We don't need to grieve for it. Nobody will miss it", rostită de Kirsten Dunst. E un rezumat perfect al poziției gnostice și de aici deriva consecințele morale și eshatologice.

Dacă viața pe pământ este un rău, atunci normele morale nu au nicio valoare deoarece ele înseamnă supunere față de o ordine malefică, așa că libertinismul se transformă din capriciu în program filozofic: "The idea that in sinning something like a program has to be completed, a due rendered as the price of ultimate freedom, is the strongest doctrinal reinforcement of the libertine tendency inherent in the gnostic rebellion as such and turns it into a positive prescription of immorality" (Hans Jonas – The Gnostic Religion)

Salvarea din această situație de instrăinare și exil al omului ("I know we're alone") constă, în mod logic, într-o anihilare completă a Pământului, ceea ce rezolvă și tensiunea eshatologică.

Reacțiile personajelor secundare față de apocalipsa iminentă sunt revelatoare pentru filozofia generală a regizorului. Familia burgheză, prosperă, cuminte, clachează lamentabil, în timp ce personajul tulburat și destrămat interior se pliază adecvat pe momentul sfârșitului. "Melancolici sunt mult mai echilibrați decât oamenii obișnuiți în fața unui dezastru", spune Lars von Trier. E o notă de simpatie evidentă pentru un nihilism radical, înțelegând aici răsturnarea totală a tablei de valori clasic-creștine.

"În mod sincron, s-ar putea spune că nihilismul modern porneste de la o opțiune aflată la extrema opusă afirmării dualiste a valorilor, pentru a ajunge la concluzii formal identice în ce privește cerința de a neantiza, de a anihila conceptul comun (iudeo-creștin) de valoare. Diferența stă în faptul că, în majoritatea manifestărilor dualismului, Dumnezeu iudeo-creștin nu-i decât un intermediar falacios între sistem și metasisistem, iar pentru nihilismul modern el este expresia directă a metasisistemului, care merită să fie dăruit de vreme ce a încetat să mai fie garantul valorilor mundane" (Ioan Petru Culianu – Gnozele dualiste ale Occidentului).{jcomments on}